

לעזר רש"י

- פלישתיין [פלישתיין].
- שיתוק.
- קריש"ף [קפריזין].
- שית-צלף.
- שונכיי"ר [שורכיי"ר].
- חורר (אילן).
- מורשי"ן [פלישתיין].
- שיתוק.
- שונכיי"ר [שורכיי"ר].
- חורר (אילן).

קיא:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

האי מאן דמפני אגירא (א) **דיקלא:** אי מיקטל קטיל. אס נקצן האילן נהרג האיש ואס נעקר האילן האיש מת: ה"ג **הני מיני היכא דלא מנה כרעיה עילויה כו':** (י) **האי מאן דמפני אגירא דיקלא אחרא ליה רוח פלגא.** פלשתיין בלע"ז: **זרדא.** כאז חזי הראש: **חמשה טולי הוו.** שרוח רעה שורה תחתיהם: **טולא דננדא.** שם האילן: **טולא דפרחא.** זלף קרפ"ף בלע"ז: **זרדא.** שונכיי"ר: **טולא דארבא.** ספינה: **טולא דערבא.** זל אילן ערבה: **דקסה סילויה.** ע"ז: **דזי פרחא רוחי.** כך הוא שמש: **דזי זרדא.**

ואזי"ר רב פפא מימיניה. מלמד אינדודי הוה דלמר צפרק הממונה (יומא דף ז.) המהלך לימין רבו הרי זה צור:
תריא בביתא קשי לעניותא. מכאן קשה לרש"י דפירש צפרק קמא דמגינה (דף ה.) היינו דלמרי אינשי וזי לתלמא שמיא לעללא לא שמיא ופי לתלמא לקנות פת לזוך הייס שטולין צסל ואין דרך לתלותו צסל דהא אמרינן הכא דקשי לעניותא ור"מ מפרש שם לתלמא כשדוחקין אותו לפרוע^א מואל לווין אבל לקנות מצוה לאכול אינו מואל לווין:
זה

רבי אשי חזינא לרב כהנא דפריש מכולהו טולי בי פרחי רוחי דבי זרדתא שידא דבי איגרי רישפי למאי נפקא מינה לקמיעא דבי פרחי בריה שאין לה עינים למאי נפקא מינה לגוויי לה זימנא חרא הוה אזיל צורבא מרבנן לאפנויי לבי פרחי שמע דקא אתא עילויה וגזי לה כי אזלא חבקה לדיקלא צווח דיקלא ופקעה היא [ב] פרחא דבי זרדתא שידה הא זרדתא דסמוכה למתא לא פחתא מושתין שידה למאי נפקא מינה למיכתב לה קמיעא^ב ההוא בר קשא דמתא דאזיל וקאי גבי זרדתא דהוה סמיד למתא עלו ביה שיתין שידה ואיסתבן אתא ליהוא מרבנן דלא ידע זרדתא דשיתין שידה היא כתב לה קמיע לחדא שידא שמע דתלו חניגא בגוויה וקא משרו הכי סודריה דמר כי צורבא מרבנן בדיקנא ביה במר דלא ידע ברוך אתא ההוא מרבנן דידע זרדתא שיתין שידה הוה כתב לה קמיעא דשיתין שידה שמע דקא אמרו פנו מנייכו מהכא קטב מירי תרי קטבי הוו חד מקמי טיהרא וחד מבתר טיהרא דמקמי טיהרא קטב מירי שמו ומיחזי בי כדא דכמכא והדר ביה בחשא דבתר טיהרא קטב ישוד צהרים שמו ומיחזי בי קרנא דעיוא והדר ביה כנפיא אביי הוה שקיל ואזיל ואזיל רב פפא מימיניה ורב הונא בריה דרב יהושע משמאליה חזייה ליהוא קטב מירי דקא אתי לאפיה דשמאליה אהדרא לרב פפא לשמאליה ולרב הונא בריה דרב יהושע לימיניה אמר ליה רב פפא אנא מאי שנא דלא חשש לי אמר ליה את שעתא קיימת לך מחד בתמוז עד שיתסר ביה ודאי שכחי מכאן ואילך ספק שכחי ספק לא שכחי ומשתכחי בטולי דחצבא דלא חצב גרמירא ובטולי דצפרא ופניא דלא הוי גרמירא ועיקר בטולי דבית הכסא אמר רב יוסף הני תלת מילי יהיב ארבונא לנהורא (ט) מן דסריק רישיה יבש ומן דשתי טיף טיף ומן דסיים מסני אדמייתניה כרעא תלאי בביתא קשי לעניותא כדאמרי אינשי תלא סילתא תלא מזוניה ולא אמרן אלא ריפתא אבל בישראל וכוורי לית לן בה אורחיה היא פארי בביתא קשי לעניותא^ג נשורא בביתא קשי לעניותא בלילי שבתות ובלילי רביעית שרו מזיקין עילויה איסרא דמוזני נקיד שמיה איסרא דעניותא נבל שמיה צעא אפומא דחצבא קשי לעניותא מאן דשתי מוא בצעי קשי לברוקתי דאכיל תחלי ולא משי ידיה מפחד תלתין יומין דמסוכר

המזויין בגגות רשפי שמן: **למיכסז קמיעא.** צסס אלו כגון אס הווק תחת צי פרחי יתמוז לו קמיעא צסס רוחי: **למאי נפקא מינה לגוויי מינה.** לצרוח מפניה לפי שאין לה עינים ואינה רודפתו: **גוייה.** צרח מפניה: **כי אזלא נפקא אדקלא.** כשהלכה אחריו נתקלה ונפלה על עיקר אילן: **הכי גרסינן פקע היא וזווח דקלא.** יבש הדקל: **צר קשא.** שוטר העיר: **דקא חלו ציה חניגא בגווייה.** דאילן: **הכי גרסינן סודריה דמר לזורבא מרבנן דדיקנא ליה למר ולא ידע למימר צרוך.** שאינו יודע לצדך על הסודר צרוך עוטר ישראל בתפארה (ט): **צחשא צקדרא וסדר צדא דכמכא.** מתגלגל צמוך כד של כותח: **ואסדריה לרב הונא מימיניה ולרב פפא משמאליה: מאי שנא.** כי אינן חושש צי אס חווק: **שעסא קיימא לך.** עשיר אמה ויש לך מול טוב ולא תיווק: **ומשסכחא צטולא דחצבא.** חצב עשב שמיח צו יהושע את הארץ לישראל (ט): **דלא חצב גרמירא.** שלא גדל אמה: **ארבונא.** עירורין: **ושפי טיף טיף.** יין המטפטף מן החצית: **אדמייתנא כרעיה.** צעוד שרגליו לחיס צמי הרחיפה: **סלאי צביסיה.** התולה פתו צאזיר צמוך כל אחד: **סלא סילסיה.** כל ופת צתוכו: **פארי.** מורסקן: **נשורא.** פירורין של פת: **נקיד שמיה.** לשון נקיות לפיכך אינו רואה שיהו פירורין נשלכין לידרס צרגל: **איסרא דעניותא נבל שמיה.** לשון נלכוך (ט) ושמא נכנס צבית שהוא רואה שאין נוהגין מנהג נקיון צפת: **צעא.** צקערה: **לצרוקסי.** כליון עינים: **מפחיה.** ואינו יודע למה: **דמסוכר**

- (א) [לכאורה צ"ל ארבעה].
- (ב) [גבי הערוך דכירא ועי רשבי"ם צ"ע ממ: ד"ה תלי לפפין]. (ג) [שבת קי. וע"ש פרי"ז צ"ע קי: וע"ש רשבי"ם]. (ד) [מולין קה:]. (ה) [נכרצ"ם אלון]. (ו) [נכרצ"ם ס:]. (ז) [צ"ע טו, ט]. (ח) [נכרצ"ם ס:]. (ט) [צ"ע טו, ט].

הגהות הב"ח

- (א) גב' ומיית הרב"מ
- דלא: (ב) שם מאן דסריק וכו' ומאן דשמי וכו' ומאן דסייס מסני אדמיתנא כרעא:
- (ג) רש"י ד"ה הא מאן וכו' דדיקלא דקל (קלף)
- [קצורין הס"ד: (ד) ד"ה הא מאן ד"ה צרדא צ"ל קודם ד"ה אי מיקטל: (ה) ד"ה איסרא דעניותא נבל שמיה נכנס צבית שרואה כ"ל ומיית ושמא ממק: (ו) רשבי"ם ד"ה צחשא וכו' ללכוך ואינו נכנס צבית וכו' מנהג בויון צפת:

הגהות הגר"א

- [א] טולא חרדסא טולא דערבא א"ד אף טולא דארבא כללא כ"י כ"ל (וכוה מיושב מ"ש צהגהות הגר"י וע"ש מ"א צמטת המאור): [ב] שם פרחא. נמק:

מוסף רש"י

- זרדתא. אילן ששמו זרדא, שגרי"ר בלע"ז (קדושין ע"ג). בר קשא. ממונה למקן (שבת ק"ה). או: מוגל העיר (רשבי"ם ב"ב ק"ד). נשורא. פירורי אולכין (חולין קה). איסרא דעניותא. שר עלו (ע"ד סא). שאל דעניותא. נבל שמיה. ונבל קרי ליה ואובד מקום מילוט (שבת סב).

מוסף תוספות

- א. כלומר כשדוחקין אותו למכור או למשכן ביתו ושדותיו כמו תלויה וזבין. מוס' מסהדרין ע:

רבינו חננאל

- הני תלת מילי יהיב ערבונא כנהורא. מאן דסריק יבש, ומאן דשתי טיף טיף, ומאן דסיים מסאניה. כי רשיבתא כרעיה תלא לחמא, קשי לעניותא. דאכיל תחלי ולא משי ידיה מפחד לתלתין יומין.

(א) וְיָלֵךְ אֵילָן, (ב) כִּי־בַקִּי, ע"ש, (ג) לַעֲלֵךְ קִיב, שבת קי"ח, ע"ש, (ד) לַעֲלֵךְ קִיב, (ה) לַעֲלֵךְ בְּעִימָה, (ו) סִיחָא בְּגִיטָה, (ז) עֵץ הַשִּׁיטִּים רַשְׁבַּיִם כִּי־בָּרַח: ד"ה צ"י חמשה וע"ש א"ל, (ח) כל מילי, (ט) וְכִרְוֹת מַגְן, (י) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (יא) וְכִרְוֹת מַגְן, (יב) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (יג) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (יד) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (טו) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (טז) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (יז) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (יח) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (יט) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כ) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כא) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כב) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כג) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כד) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כה) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כו) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כז) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כח) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (כט) עֵץ הַשִּׁיטִּים, (ל) עֵץ הַשִּׁיטִּים.

הגהות הב"ח

(א) ג"פ משום ממון והא:

גליון הש"ס

ג"פ דר"ש מהא אביא, ע"י מוס"פ כ"ב דף ק"י, ד"ה ולא ממה:

מוסף רש"י

ושקול אגרא. כלומר הפשוטו בשוק כשכר לעון כל ואין כאן מילול הסם וללא קרינת ביה ומשעילי אהבו מות, דדשינון ליה נשפכת שבת על נבדו, אכל לעשות מלחמה להסתיר את הנזיל (דשב"ס ב"ב ק"ג), ולא תימא כהנא אבא. סתן חזי ומשוי וגמלי לי הדינר (ש"ס), אמר רב פפא אי לא דרמאי שריבא, רב פפא מוכר שכי הוי כדאמר גלחיה נשך (ב"מ ק"ה), טרשא דרב פפא שכי לא פסיד (ברכות ז"ח), ועשה שבתך חיל ולא תצטרך לבריות, לא יטול על אמרי כבוד שבתו (שבת קי"ח).

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

ק"ג.

עין משפט
גר מצוה

סא א מ"י פ"י מלכות ממנו עמים הלכה יח טור ש"ע י"ד סימן רנה ספ"ח א: ב (טור א"ח סי' רל"ג):

רבינו הגנאל

אמר ליה רב לרב כהנא הפוך נבלה ולא תהפוך במילי, נמשך נבלה ושקול אגרא, ולא תימא אבא גברא רבא וזילא בי מילתא, סלקת לאגרא שירותך בהוך, כלומר כבר שודרך תהיה עמך, קרי בוזא במתא, ונדמן לך קרא בשדא, אל תולול בו אלא הביאהו בידך, אמר ליה רב לחייא בריה לא תשהה ואל תעקר ככא מפני העיקר, ככא המכשת (שבת פ"א, ככא המכשת בשוק והוא אילצים בשוק ישמעאל וכדכתיב ובטלו הטוחנות כי מ"ן טעו, כלומר, אם יכאב לך אל תעקרוהו שמה תחש עיניך, ואל תקני בחיובא ולא בארמאה, שפא יפגעו בך, ולא תשוור ניגרא, אמר ליה רב לאיבו בריה, טרחי בך בשמעתא ולא אסתיעא מילתא, תא אגמך מילי דעלמא, אדחלא דארוחא, פ"י בערנו אבק הדרך על רגליך קודם שתרחצם, וזכין זכין כל מילי זכין שלשה ואיהו זכין, שלשה דברים צוה ר' יהושע אל תרבה בגנות משום מעשה שהיה, מעשה דרור שעלה על הגג וראה בת שבע ושלא ולקחה, ובתך גברה שחרר עבדך ותן לה, הוי זכין באשתך מחתנה ראשון, או בערה או בממוך, א"ר יצחק שלשה מנוחלי הענה"ב, הדר בארץ ישראל והמגדל בנו לתלמוד תורה והמשיך יין מן הקידוש כדי להבריל עליו, שלשה הקב"ה מכריז עליהו, על רווק הדר בכרך, כגון ר' יהושעיא ור' חנינא דהווי יתבי בשוק של ונות ולא מדלי ענייהו ומסתכלי בהו, וכד משתבעי אמרי הכי, בחיי רבנן קדישי ארעא, ועל העשיר המעשר פירוטיו בצננה, ועל עני המחזיר אבדה לבעלה, רב ספרא רווק הדר בכרך הוה כ"ה.

גוייטא, כשהולכים במצואות שבילי כרמים וסוסיהן משתמטין מכאן וזורחין ביישוב אמו ודברי להו: **שראשה אסיא**, רופא ולאמרי לה ת"ח ותריייהו חד טעמא: **סוסיא**, משום דהוא נטירותא דקרתא מאויזים ומגנזים: **ולא סינכז סרי**, נשים שמה תמיענה עליך רעה: **נסיב סלת**, שאם תמיענה השלישית מגלה לך: **פשוט נבילתא**, הפשט עורה: **סלקס לאגרא שירופך**, כשתלך לדרך אפי' קרובה לא ומונוטיך עמך: **מאה קרי בוזא מוסי כנפיך** להווי, אפילו המונות בזול אפ"כ הויאס עמך: **לא תשסי סמא**, לא תלמד לשמות סמים מפני שתקבע להון ווסת ויהא לךך שולך ומפור מעות, ל"א לא תהא רגיל לשמות סממנים כדאמר (לעיל מצ' ט) (כולהו שקייני) דמעלי להאי קשה להאי: **לא תשוור ניגרא**, פסיעה גסה שגוטלת מאור עיניים ט: **ולא תעקר ככא**, שן ממש משום חולי: **דמלכותיייהו אחורי אודנייהו קיימי**, כלומר עמידן לגדל ותגדל אימתן וינקמו ממך: **אדחלא על כרעך וזינך וזין**, צעוד שהחול על רגליך כשצאת מן הדרך מכור מה שהצאת כדי שתחזור ותקנה ותציא: **שרי כיסך ופסה שקך**, כלומר תקבל תחלה המעות ותנס ככיסך ואח"כ פתח השק ותן התצאה ללוקחים: **קצא מארעא ולא כורא מאגרא**, כלומר טוב לילך למקום קרוב ולהשתכר מעט מלהשתכר הרבה צמדינת היס: **סמרי כחלון לני סודנא רהוט**, אם יש לך תמרים צאוחו כלי שנותנים בו תמרים רוח מיד לצית עושה שכר לעשות מהן שכר שאם תמתין תאכלם זין כך וזין כך ותפסיד: **מאי סודנא**, למה נקרא שם השכר סודנא: **סוד נאה**, ענה טובה שהיא מתעשרין הימנה: **וגמילות חסדים**, יכול לתת מתנה לעניים ולעשות דקה וחסד: **כל אגז גציה צעיא**, כל דבר שרץ לכתוב שטר עליו כגון מלוה ואמנה צעייא גציה כלומר עדיין עומד הוא לגבות ויש לו טורח בו: **מעוט רעות**, כלומר אל תהא רגיל לעשות בית צפרהסיא במקום מגולה: **משום מעשה שהיה**, דדוד וצת שצע"ט: **משום ממון**, שמצוצות לו ממנוך: **רווק**, פנוי: **מני**

ולא תימא כהנא אבא, פירשמי צאלו עוברין (לעיל דף מט' ט): **אמר רב פפא אי לאו דרמאי שריבא לא איעתרי**, וצנליה אלו עוברין (ש"ס) קאמר רב פפא אי לאו דנסיבי כהנמא לא איעתרי י"ל דהא והא גרמא ליה: **עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות**, והא דאמרין צפ"ב דצ"ה (דף טז): **דצוולאת שבתות וימים טובים** אם פותח פוחטין לו היינו צאלו אם יש לו: **דמשיירך מקדושא לאבדלתא**, שמונע שתייתו צצביל הצדלה ומימה דהא דוקא ט קידוש לילה קודם לכיבוד יום אכל הצדלה אינה קודמת ט ומפרש מורי הר"י לקידוש יום קרי כיבוד יום והכי אימא צירושלמי פרק שלשה שאכלו רבי יוסי צצס רבי יעקב צ"ר אלא איזוה כיבוד יום צצפה"ג: **שראה**

ולא תקנא בחיובא ולא תקנא בארמאה תנו רבנן ג' אין מתקנאין בהן ואלו הן גברי קמן וגחש קמן ותלמיד קמן מ"ט דמלכותיייהו אחורי אודנייהו קאי א"ל רב לאיבו בריה טרחי בך בשמעתא ולא מסתייע מילתא תא אגמך מילי דעלמא אדחלא אכרעיד זבינך זכין כל מילי זכין ותחרט בר מחמרא דזבין ולא תחרט שרי כיסך פתח שקך קבא מארעא ולא כורא מאגרא תמרא בחלון לבית סודנא רהיט ועד כמה אמר רבא עד תלתא סאה אמר רב פפא אי לא דרמאי שריבא לא איעתרי א"ד א"ר חסדא אי לא דרמאי שריבא לא איעתרי מאי סודנא אמר רב חסדא סוד נאה וגמילות חסדים אמר רב פפא כל אגז גציה בעי כל אשראי ספק אתי ספק לא אתי ודאתי מעות רעות ניגהו ג' דברים א"ר יוחנן משום אנשי ירושלים כשאתה יוצא למלחמה אל תצא בראשונה אלא תצא באחרונה כדי שתכנס בראשונה ועשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ט והוי משתדל עם מי שהשעה משחקת לו ט (א"ר) שלשה דברים א"ר יהושע בן לוי משום אנשי ירושלים אל תרבה בגנות משום מעשה שהיה בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה ט והוי זכיר באשתך מחתנה הראשון מ"ט רב חסדא אמר משום ערוה רב כהנא אמר משום ממון ט (א"ר) הא והא איתנהו אמר רבי יוחנן שלשה מנוחלי הענה"ב אלו מאי היא דמשיירך מקדושא לאבדלתא א"ר יוחנן שלשה מכריז עליהן הקב"ה בכל יום על רווק הדר בכרך ואינו חוטא ועל עני המחזיר אבידה לבעליה ועל עשיר המעשר פירותיו בצינעה רב ספרא רווק הדר בכרך הוה

לגבות ויש לו טורח בו: **מעוט רעות**, דפרע להו נהלייהו זוחא זוחא: **לא צאחרונה**, שאם תנס תכנס לציתך צראשונה: **אל תרבה בגנות**, כלומר אל תהא רגיל לעשות בית צפרהסיא במקום מגולה: **משום מעשה שהיה**, דדוד וצת שצע"ט: **משום ממון**, שמצוצות לו ממנוך: **רווק**, פנוי: **מני**

רשב"ם

גוייטא, כשהולכים במצואות שבילי כרמים וסוסיהן משתמטין וזורחין ביישוב: **דישא אסיא**, רופא ט מפני שטרוד צרפואותיו ואינו עוסק בצרכי ציצור: **ולא סודר כהנא דלא לניח צה סוסיא**, כלומר שאין צה סוס משום דהוי נטירותא דקרתא מגנזי לרדוף אחריהן ולמופשן: **ולא סנסוב תריסי נשי**, שלא תמיענה עליך רעה: **נסיב סלת**, שאם תמיענה השמים השלישית מגלה לך: **פשוט נבילתא שרופך**, פשוט עורה בשכר: **סלקס לאגרא שירופך צידך**, כשתלך לדרך אפי' במקום קרוב מונוטיך עמך: **מאה קרי בוזא מוסי כנפיך** להוי, אפילו המונות בזול יהיו עמך: **לא תשסי סמא**, אל תשתה סמים מפני שנקבע להם ווסת ויהא לךך שולך ותפסיד מעות ואפילו לרפואה לא תישטי אם אפשר לרפואה אחרת: **לא תשוור ניגרא**, פסיעה גסה נוטלת מאור העיניים, ואית דמפרשי ניגרא אמת המים ורגילין בני אדם לקפוץ מעבר זה לעבר זה לקצר דרכן: **לא תעקר ככא**, שן ממש ומשום חולי שסופו תרפא: **דמלכותיייהו אחורי אודנייהו קיימי**, כלומר עמידן לגדל ותגדל אימתן וינקמו ממך: **אדחלא אכרעך וזינך וזין**, צעוד החול על רגליך כשצאת מן הדרך מכור מה שהצאת כדי שתחזור מהרה ותקנה ותציא ותמכרנו: **זכין וסיחרט**, כלומר אם יוקיר יכול אתה להסתרט על שמהרת למכור: **צר מחמרא**, שמה אילו לא מכור היה מחמך: **שרי כיסך ופסה שקך**, קבל המעות תחלה ותנס כמון כיסך ואח"כ פתח השק ותנס ללוקח: **קצא מארעא ולא כורא מאגרא**, מוטב שילך למקום קרוב להשתכר דבר מועט מלהשתכר הרבה צמקוס רחוק: **סמרי כחלון לני סודנא רהוט**, אם יש תמרים צאוחו כלי שנותנים בו תמרים מהר לעשות מהם שכר שאם תמתין תאכלם וזין כך וזין כך ותפסיד: **מאי סודנא**, למה נקרא עושה שכר סודנא: **סוד נאה**, ענה טובה היא שהרי מתעשרין הימנה: **וגמילות חסדים**, יכול לתת הימנה לעניים ולעשות מהן דקה וחסד שהרי אין צה קין גדול: **כל אגז גציה צעיא**, כל דבר שרץ לכתוב שטר עליו כגון מלוה ואמנה גציה צע"י כלומר עדיין הוא לרץ לגבות ויש בו טורח: **מעוט רעות**, דפרע ליה נהלייהו זוחא זוחא: **כדי שפנס צראשונה**, אם תנס: **אל תרבה בגנות**, כלומר אל תהי רגיל לעשות דברך צפרהסיא במקום מגולה: **משום מעשה שהיה**, דדוד וצת שצע דכתיב (שמואל ב' י"א) וירא (והנה) אשה רוחלת מעל הגג: **משום ממון**, שמצוצות לו ממנוך: **דמשיירך מקדושא**, שיש לו מעט יין ומונע שתייתו צצביל הצדלה: **רווק**, פנוי: **מני**